

אם נוסף

פרשת תרומה 3

3"02

וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונחשת" (כה: ג).
 — המגיד מדובנא זצ"ל, בספר "אהל יעקב" העיר: דע לך שה' בחר כסף זהב
 וכדומה לעשות לו משכן, לא מאהבת ה' כסף זהב, חלילה, אלא מחמת שהם
 יקרים בעיני האדם. וכשהארם מנדב לה' דבר האהוב לו, ממילא הוא נותן את
 אהבתו לה', וכשמצטרפות כל האהבות של כל איש מישראל, נעשה מהן בית
 לשכינה, כנא' "עמדיו עשה כסף, רפידתו זהב מרכבו ארגמן תוכו רצוף
 אהבה..." (שיה"ש ג: י). והי' ראוי לצוות על כל איש מישראל לתת לה' את
 אהבתו, אך כיצד אפשר לקחת ענני נחני, היינו אהבת כל איש, שהיא עמוקה
 בלב? לכן צוה ה' לתת לו נדבה בחפץ גשמי, ויחד עם החפץ נמסרת האהבה,
 ואם אדם נותן דבר האהוב עליו ביותר, כגון כסף זהב, הרי הוא נותן כזה את
 כל אהבתו לה'...

1) Dubna Magid

2) Music קטוב

3) אהבת 3 סקין

וערת תחשים. עיני ברש"י וז"ל (שבת כ"ח) תחשים מין חי ולא היתה אלא לשעה והרבה גוונים היו לה לכך מתרגם ססגונא ששש ומתפאר בגוונים שלו עכ"ל יעו"ש, וצריך להבין מה זה החמשד שייכות לזה משום דלא הי' אלא לפי שעה לכך מתרגם ססגונא וצ"ע, ותי' אדמו"ר זצ"ל דהנה קשה לרש"י ז"ל כיון דאמרינן דאותו מין היה לא היתה אלא לשעה אי"כ מהיכן הי' יודע המתרגם שמה בלשון ארמי כיון דהי' רק לאותו שעה אי"כ לא הי' לה שם בשום לשון של גוים, על זה אמר רש"י ז"ל דהמתרגם אינו מפרש תיבת תחש ממש דאין לו שם בלי גוים אלא לכך פי' המתרגם ססגונא, מדעת עצמו פי' כן דעפ"י סברא כיון דיש לו הרבה גוונים הי' צריך לקרותו כך היינו ססגונא כלומר ששש בגוונים כו' אבל לא זה הפי' של תיבת תחש דו"ק (העתק מהרו"ז ז"ל).

עצי שטים עומדים שעומדים לעולם ולעולמי עולמים. ור' בחיי כתב שאפילו הכלים שלא נגנו ונאבדו, למראית עין, בגלות לא אבד סיכרם ולא בטל סיכוייך ודוגמתן נשארו קיימין בשמים. (ועפ"י א"ל, שגם השמן למאור ובשמים לשמן המשחה... נשאר רושם מהם בשמים...)
 ממילא רצה הקב"ה שיביאו החמרים האלה, שעתידים להתקיים לעולם ולעולמי עולמים, יביאו ביי מנדבת הלב בלא שום כפי', אפילו לא בדיבור הקל, ושהנדיבים יביאו בעצמם את הזהב ואת הכסף ואת הנחשת... (ולא שייסבבו הגבאים על הפתחים ויהיו כאלה שיתנו מפני כבוד הנכנסים) ושישימו את כל החמר הזה, שנקדש בקדושה יתירה ובנדיבות הלב, למלאכת המשכן, וכששמעו ביי שמה שמנדבין למלאכת המשכן, לא יחליפו ולא ימירו אותם, וישאר קיים לעולם ולעולמי עולמים, — הרבו להביא וכמעט נכבליע אחד הביאו כל הצריד למלאכת המשכן די הותר, והזכרנו להעביר קול במחנה שלא יביאו עוד, אף שאפשר הי' לקבל ולהניח על קרבנות ציבור ובדק הבית, אבל יהי' בזה אונאת דעת, שהרי המביאים הביאו ע"מ לתת את נדבתם בבנין המשכן, דבר החי וקיים לעולם. וראוי להזכיר דברי הבמ"ד (פי"ב, י"ח) שהעגלות והפרות שנדבו הנשיאים בשעת הנזכה המזבח חיים וקיימים לעולם שמפני שנדבקו למלאכת אהל מועד ניתן להם הויה עולמית, וזה ששאל משה, אם לקבלם, שהרי כבר הי' הכל מוכן והקב"ה אמר לו, קח מאתם חירי, שנתן להם הויה וקיום לעולם.

מאת כל איש אשר ידבנו לכו. הדבר צריך עיון, הלא הלכה היא בבנין בהכ"נ, שכל מקום שיש עשרה מישראל כופין זא"ן לבנות להם מקום לתפילה (רמב"ם פי"א מה' תפילה היא מתוספתא וטושיע סי' ק"ו) ולמה הקפיד הקב"ה במשכן שיבנו אותו דוקא מנדיבת הלב? וכן קשה, למה הביאו ביי בלא שום כפי' או השתדלות מצד הגבאים, בשני בקרים (בבקר בבקר), את כל הדרוש לבנין המשכן, די הותר, עד שהזכרנו להעביר קול במחנה לאמר איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקדש ורק אז ויכלא העם מהביא" — דבר שאין חזונו נפרץ אפילו בנדיבי עמים — עם אלהי אנכבים? וראוי להקדים את דברי קבוצ שור"י על ס' וזאת התרומה: ולא היו מביאין אלא הדברים הראויין לתת למלאכה ולא כשאר נדבות שמנדבין כל דבר... לגדב למזבח או לבדק הבית ברזל ועופרת בהמה ובגדים ומוכרין אותו ולוקח מהדמים מה שצריך לבדק הבית או למזבח, אבל בכאן לא היו מנדבין שום דבר כדי למוכרו וליקח ממנו אלא מה שצריך למשכן, שלא היו מנדבין אלא מה שראוי למלאכה כדמפרש ואזיל, כי כל אלו י"ג דברים ראויין למלאכה, ומילתא דמסתבר הוא, כי באופן אחר, למה מנה "זהב וכסף..." ינדב איש מה שינדב והגבאים השומנין ימכרו ויקנו מה שצריך למלאכת המשכן. אבל למה באמת פרט הכתוב שיביאו דוקא פירג המינים האלה ולא לקחו סתם נדבות מכל מה שיביאו? ונראה שמכיון שכל מעשה המשכן הי' צריך להשאר חי וקיים לעד וכדורשת חז"ל שהבאנו לעיל

1)

שש ומתפאר דיילמא שמו כן הוא בלשן ארמי כמו כל שאר מלות. ויעוד קשה למה עשה רש"י ז"ל פירוש על התרגום דוקא כאן במלה זו. ויש לבאר דהנה ידוע לכל הבהמות והחיות היה אדם הראשון קורא להם שמות וכל נפש חיה אשר יקרא לו אדם שם הוא שמו לעולם. ואחר כך בדבר הפלגה נתחדשו הרבה לשונות והלשון ארמי גם כן נתחדש באותו הזמן.

והנה רש"י ז"ל כתב כאן דתחש לא היה אלא לשעה זו לצורך בנין המשכן. נמצא דכשעת דור הפלגה לא היה תחש בעולם וגם השתא ליכא. אם כן קשה למה קרא אותו התרגום ססגונא מנין לו לחדש שם זה רק הוה ליה לתרגם כמו לשון המקרא. לבד בכתב רש"י ז"ל לכך מתרגם ססגונא לפי שמתפאר וכו' אבל באמת אין זה השם של התחש.

(דרוש שמואל דבר יאיר)

4
זונת
בית עברה

בידו של כל אחד להיות מדור לשכינה

"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" (כה, ח)

1 אמרו רבותינו "בתוכו" לא נאמר אלא "בתוכם" מלמד שהקב"ה שוכן בלב כל אחד ואחד מישראל כשעושה מדור לשכינה.

5
311c
בית עברה

ואמרו במדרש (נד, א) בשעה שאמר הקב"ה למשה עשה לי משכן התחיל מתמיה ואומר, כבודו של הקב"ה מלא עליונים ותחתונים והוא אומר לי עשה לי משכן, אמר הקב"ה לא כשם שאתה סבור כך אני סבור. אלא, כי קרש בצפון וכו' בדרום, ולא עוד אלא שארד ואצמצם שכנתי בתוך אמה על אמה, ע"כ.

ביאר ר' ירוחם ממיר זצ"ל ("ידעת חכמה ומוסר" ח"ב מאמר נה), תמיהתו של משה היתה איך אפשר שתהיה השארת השכינה הקדושה למטה במקום כה מצומצם, ולא עוד אלא אפילו כל אחד מישראל שיכין מקום אצלו להשארת השכינה, תבוא אליו ההשראה, איך יתכן דבר זה? אמר לו הקב"ה משה אל תתמה כן היא הנהגתי אפילו אמה על אמה אם המקום יהיה ראוי אצמצם שכנתי ושכנתי בתוכו, ואל יאמר האדם הן אני עץ יבש ואין אני ראוי להשראת השכינה, כל אחד באשר הוא, אם יהיה ראוי תשרה השכינה אצלו.

מספרים על ר' נפתלי אמסטרדם ז"ל, שאמר פעם לרבו הגאון ר' ישראל מסלנט זצ"ל אילו היו לי מדותיו של רבי, ולבו הטהור של בעל "ייסוד ושורש העבודה" וראשו הגאון של בעל ה"שאגת אריה" אזי הייתי יכול לגדול בתורה ויראת שמים. השיב לו הגאון ר' ישראל: נפתלי נפתלי בראש שלך, בלב שלך, ובמדות שלך דורשים ממך להצליח להשרות את השכינה, ולא באדם אחר...

האדם הפשוט והשפל ביותר אם יכין את עצמו להשראת השכינה, היא תבוא אליו ותשרה בתוכו.

עדותו של אליהו הנביא

21 בנותן טעם להביא כאן את דבריו הנלחבים של אליהו הנביא ז"ל וזה לשונו: "מעיד אני עלי את השמים ואת הארץ, בין ישראל בין עכו"ם, בין איש בין אשה, בין עבד ובין שפחה, הכל לפי המעשה שהוא עושה כן רוח הקודש שורה עליו". כך אמרו, בעלה של דבורה עם הארץ היה, אמרה לו אשתו בא ואעשה לך פתילות, וחולך אותם לבית המקדש שבשילה, מה אם יהיה חלקיך בין אנשים כשרים שבהם תזכה לעוה"ב [פירוש יהיה מה אף אם לא תזכה למעלה גבוה

2

בחכמה, אך על כל פנים תזכה להיות בין אנשים כשרים ותזכה עיני לעוה"ב] והוא [בילקוט הגרסא והיא] היה עושה פתילות עבות כדי שיהא אורן מרובה לפיכך נקרא שמו לפידות, וכן אמרו ג' שמות יש לו: ברק, לפידות, מיכאל, ברק - שפניו היו דומות לברק, לפידות - שהיה עושה לפידות עבות, ומה שמו - מיכאל שמו.

6
pe

6 הקב"ה שהוא בוחן לבות וכליות, אמר לדבורה אתם כוונתם לשם שמים ועשיתם פתילות עבות כדי שיהא אורן מרובה, גם אני ארבה אורכם בישראל וביהודה ובשנים עשר שבטי ישראל, ומי גרם לפידות שיהא חלקו בבני אדם כשרים וזכה לעוה"ב, הוי אומר דבורה אשתו, כך אמרו על דבורה אשת ברק, ועל כיוצא בה הוא אומר "חכמת נשים בנתה ביתה" (תנ"יא רבא פ"ט) עכ"ד.

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. (כ"ה ה)

ובפסיקתא, בשעה שאמר הקב"ה למשה ועשו לי מקדש, נודעו

משה, ואמר איך יוכל האדם לעשות בית להקב"ה, ותלא כתיב, הנת השמים ושמי השמים לא יכלכלוך. אמר לו הקב"ה, לא לפי כחי אני מבקש, אלא לפי כחם: עשירים קרש בצפון ועשירים קרש בדרום ושמונה במערב. ובשעה שאמר את קרבני לחמי, אמר משה אם מכנים אני את כל החיות שבעולם יש בהן העלאה אחת? או כל העצים שבעולם יש בהן הבערה אחת וגו'? א"ל הקב"ה לא כשם שאתה סבור, אלא את הכבש אחד תעשה בבקר. ובשעה שאמר ונתנו איש כופר נפשו, אמר משה מי יוכל ליתן פדיון נפשו, אח לא פדה יפדה איש. ויקר פדיון נפשמ, א"ל הקב"ה לא כשם שאתה סבור, אלא זה יתנו, מחצית השקל בשקל הקודש, ע"כ.

7
תפ
ח"ס

מדברי חז"ל אלו, אנו רואים, כי אין הקב"ה בא במרוניא עם בריותיו, וכל אחד מהם מחויב לעשות רק מה שיש בכחו. וכן אמר החכם מכל אדם, כל אשר תמצא ירך לעשות בכחך עשה, היינו לפי כחך ולא יותר. אנו צריכים לעשות רק את המוטל עלינו. פתחו לי פתח כמחמ של סדקית ואני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם". כל אחד מחויב לפתוח לו זמן ללמוד התורה כפי יכולתו, מי במשניות, מי בגמרא ומי בהלכה א. וכן הדין בנתינת צדקה ללומדי תורה, צריך כל אחד להתחזק ולהתחיל לפי ערכו, ואין הטשיר יכול לתפטר במנחת עני, כמאמר רז"ל

4 (פסחים ק"ח א) עשיר בשורו עני בשיו, ועשיר שחביא קרבן עני לא יצא ידי חובתו, ולא עוד אלא שחביא חולין לעורח ג.

1 (א) שאלה זו נשאלה עיי החיה להגביס וצ"ל, אם לחזור על ענין אחד בש"ס כמה פעמים, או ללמד ענינים הרבה, ואף אם לא ידע אותם על בוריים. התשובה היתה, צריכים לדעת מדת ארכה ורחבה של תורת ד'. ובאר החיה את התשובה הזאת כדרכו בקדש במשל. מי שלומד רק חלק אחד בתורה למה הוא דומה? לאחד שבזכו כל גכסיו לקנות לו כובע יפה ולא נשאר לו מאומה לכסות מערומי גופו. אם תורת ד' תמימה, האתה יודע אותה כולה אזי היא משיבת נפש. אולם כמה שנוגע הלכה למעשה הי' מרגלא בפומי אמר הגרי"א וצ"ל במשלי (יג ב"ה ט"ז ה') שיותר טוב לאדם שילמד מעט ויחזור תמיד וידע כל דבר על בוריו, ממה שילמד ויקבץ הרבה ואינו יודע הדין על בוריו.

8
הצרכ
pe

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם וגו', ועשו ארון עצי שטים וגו' (דה"ח)

9
כ"ט
פ"ו

במדרש רבה (פ' ליד): ועשו ארון. מפני מה בכל הכלים תאלה כתיב ועשית. ובארון כתיב ועשו. ארץ יהודה ביר שלום. ארץ הקב"ה. יבואו הכל ויעסקו בארון כדי שיזכו כולם לתורה וכו'. דבר אחר ועשו ארון. מה כתיב למעלה ועשו לי מקדש. אמר הקב"ה לישראל. אתם צאני ואני רועה. שנאמר (יחזקאל ליד) והאזן צאני צאן מרעיתי אדם אתם. ואני רועה שנאמר (תהלים פ') רועה ישראל תאזינה. עשו דיר לרועה שיבוא וירעה אתכם. לכן נאמר ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. אתם כרם. שנאמר (ישעיה ה') כי כרם ה' צבאות בית ישראל. ואני שומר שנאמר (תהלים קכ"א) הנה לא יגום ולא יישן שומר ישראל. עשו סוכה לשומר שיסמור אתכם. אתם בנים ואני אביכם. שנאמר (דברים י"ד) בנים אתם לה' אלקיכם. ואני אביכם. שנאמר (ירמיה ל"א) כי הייתי לישראל לאב. כבוד לבנים כשתן אצל אביהם וכבוד לאב כשתן אצל בניו וכו' עשו בית לאב שיבוא וישרה אצל בניו. לכן נאמר ועשו לי מקדש.

העם, הן לפי חוקי המדינה הממשלה, הם גולים נעים ונדים מעיר לעיר ומארץ לארץ לבקש מחייתם לפרנסתם באשר ימצאו, ובמצב כזה הם מכונים בתור שירת נדחות, ע"ש הכתוב (ירמיה י"ז) שה פזורה ישראל, שהוא מפוזר ומפורד בין העמים בלי מקום קבוע, כדמיון השה התלכת אנה ואנה למצוא מקום מרעה, מטפסת על ההרים והגבעות ויורדת לבקשות למצוא מרעה ומחיה; והנה כשישראל נמצאים במצב כזה, היה אפשר שיעלה על הדעת לאמר, שאז אין שום מקום וחשבון בענין מקדש ומשכן של השראת השכינה, כיון שהיא נעה ונדה גולה וסורה בצער ובדאגה כל הימים, ואיה או המשכן המקדש, - וכדי להוציא מלבנו דעה זו, ולבטל מחשבה כזאת, על זה בא מדרשם ו"ל ואמרו: ד"א ועשו ארון, מה כתיב למעלה ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, אמר הקב"ה אתם הצאן ואני הרועה, עשו דיר לרועה שיבוא וירעה אתכם, היינו כי ע"פ הטבע, בלי השגחה מיוחדת מרעה תנאמן, אי אפשר לכם להתקיים ולרעות בשדות האומות, ואף שתהיו בבחינת שה נאלמה שהיא מעשרת את בעליה, (כמ"ש חולין פד: מאי דכתיב ועשתרות צאנך, צאנך, שמעשרות את בעליהן), שגוזזים את צמרה ויוזקים את חלבה, בכל זאת לא יתנו לכם לרעות בארצם אפילו מעט עשבי והחפור, ותהיו בעיניהם כחגבים הגוזלים וחומסים אותם, וירדפו אחריכם לגרש אתכם מארצם, בטענה שאתם מדלדלים אותם, אע"פ שהאמת הוא ההיפך מזה, [כמו שראינו בכמה תקופות וארצות בזמני תגלות, שעל אף שהיהודים היו לגורם חשוב בחיי המסחר והכלכלה של המדינה, בכ"ז היו גרדפים ומקופחים, בטענה שהם מצילים ומקפחים את התושבים. ואיחא בילקוט פ' שופטים שאמר אחד לפני ר' עקיבא, לא חציפא אימרתא דרעיא בין עמים אחרים, אמר לו ר"ע, בחיליה דרעיא היא רעיא, אילולא חיליה דרעיא לא היה רעי לה בין עמים אחרים, והוא משיב לה מבלהון, ע"כ. היינו שהתוא נתכוון לומר, שזה חוצפה מהאימרתא לרעות בשדות אחרים, חק טוב

יש להבין מה כוונת המדרש כמה שהמשיל את ישראל בשלשה ענינים, לצאן ורועה, ולכרם ושומר, ולאב ובנים; גם יש לדקדק, שהתחיל בארון, ואמר ד"א ועשו ארון, והאח"כ סובב הוולך בכל השלשה אופנים רק על ועשו לי מקדש, על כללות המקדש, ולא הוזכר כלל את הארון. ואפשר לבאר בזה, דהמדרש בא ליישב מה שהקשה למעלה מפני מה בכל הכלים נאמר ועשית (לשון יחיד), ובארון כתיב ועשו ארון (לשון רבים), שעל זה אמר המדרש לעיל, דרעה הקב"ה שיבואו הכל ויעסקו בארון כדי שיזכו כולם לתורה, ועכשיו מבאר המדרש האומר, דבר אחר ועשו ארון, היינו שלכן כתיב ועשו לשון רבים, כדי לתורות לנו שהארון שבו נתונים לחות העדות התורה המצות, צריך חזקתו הוא לו עם ישראל בכל הדורות ובכל התקופות, ובכל מצב שישראל נמצאים מוכרחים הנה למקדש ולארון שבו התורה, כדי שיוכלו להתקיים בעולם. והוא דאמר חז"ל (בגמ' מגילה כ"ט א') ואזי להם למקדש מעט בארצות אשר באו שמה (יחזקאל י"א), א"ר יצחק אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל, עדי שם, דרש רבא מאי דכתיב (תהלים צ') ה' מעון אתה היית לנו בדרך חור, אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות, וכן אמרו (במס' ברכות ה' א') מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד, וכמו כן אמרו שם (דף ר' א' ובמס' אבות) שאפילו אחד שיושב ועוסק בתורה שכינה שריו עמו, שנאמר בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך, מבואר מכל זה שבתי כנסיות ובתי מדרשות, ה' אמות של הלכה, וכל מקום שעוסקים בתורה, הם בבחינת מקדש מעט ומקום להשראת השכינה. והנה מומן שישראל נמצאים בארצות גלותם, היו נמצאים תמיד בדרך כלל בשני מיני מצבים שונים זה מזה, וכל אחד מהם משתנה לפי המקום ולפי הזמן, יש שהם נמצאים בארץ כזו, שעל כל צעד ושעל ובכל פינות שהם פונים, רואים ומכירים שהם נחשבים כנרים וכנכרים בארץ, וכגרים גרורים, הן בעיני הזמן

ואי"כ גם כשאתם בעיניכם ככרם נטוע ומורשש, מוכרחים אתם גי"כ לעשות סוכה לשומר, מקום למקדש ודי אמות של הלכה, ובו הארון התורה, ואשר שם יבוא השומר להשכין שכינתו בתוכה, ובזכות התורה המגנת ומצלת ישמור וינצור אתכם מכליון חורץ, ושתהי לכם תקומה בארץ גלותכם, ועל בחינה זו אמר: אתם כרם ואני שומר, עשו סוכה לשומר שישמור אתכם.

הגנה כל זה מדובר כישראל הם בארצות גלותם, ואז הם נחשבים או בבחינת צאן | שצריכים לדייר ורועה, או בבחינת כרם שצריכים הם לסוכה ושומר, אבל בכל אופן אין כאן לא סכוד השיית כראוי, ולא כבוד לישראל, אולם העיקר התכלית בעשיית המקדש והשראת השכינה במשכאל, הוא כשממשכאל ישבו על אדמתם בארץ ישראל, ויבנו בית המקדש, בית

נכון ונשא בית עולמים לכבוד ולתפארת, והקב"ה משרה שם שכינתו באיתגליא, וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליהם, על ידי הנסים והנפלאות שנעשו בביהמ"ק, וחיבה יתירה נודעת להם כי הם זרע ברך ה' ונקראו בנים למקום, ועל זה אמר המדרש, בבחינה השלישית העיקרית: אתם בנים ואני אביכם, כבוד לבנים כשהם אצל אביהם, וכבוד לאב כשהוא אצל בניו, עשו בית לאב שיבוא וישרה אצל בניו, לכך נאמר ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, היינו שעל זה הזמן הוא עיקר המקדש והשראת השכינה, וכבוד הוא להשיית ולישראל.

ולכוננה זו המשיל המדרש את ישראל בשלשה משלים הללו, כדי להורות שבכל הזמנים | התקופות השונות שבחיי עם ישראל ובכל המצבים שהם נמצאים, זקוקים הם למקדש וארון שבו התורה, ובזמן שאי אפשר להיות להם מקדש קבוע, שיהי להם לפחות מקדש מעט, העיקר שבמקדש הזה הוא הארון התורה לקבוע להם די אמות של הלכה ומקום להשראת השכינה; ובהו כיוון המדרש גי"כ ליישב הלשון, "ועשו" לי ארון, בלשון רבים, מה שלא נאמר כן בכל הכלים (מלבד מה שביאר לעיל כדי שיבואו כולם תכין), כדי להורות שבכל הזמנים התקופות ובכל מקום שישראל נמצאים מוכרחים הם למקדש שבו הארון התורה, בין בהיותם בארץ ובין בחוץ לארץ, בכל עת ובכל זמן ותקופה ובכל חליפה ותמורה, ועל כל זה נאמר, "ועשו" לי מקדש, "ועשו" לי ארון, והוה מה שהתחיל המדרש בועשו לי ארון ומסיים הענין בועשו לי מקדש, לבאר דבכל הזמנים התקופות הם זקוקים למקדש וארון, וכמבואר.

לכם של העמים הוא שנותנים לה לרעות כשדוניהם, ועיזו השיב לו ר"ע, שאין זה מסוב לבם שנותנים לה לרעות בשדוניהם, שבאמת אילולא חיליה דרעיה לא היו נותנים לה לרעות, אלא רק בחיליה דרעיא, הרועה נאמן שומר ישראל, היא רעיא, ורק הוא משויב לה מכולהו ומשגיה עליה בעין פקיתא השגוה מעולה שתוכל לרעות ולמצוא את טרפה, ושלא יגרשה ולא יבלעה חיים, — ובכן, כיון שאתם זקוקים תמיד ומוכרחים שיהי לכם רועה נאמן שיגן עליכם וישמור אתכם, לכן אמר הקב"ה: עשו דייר לרועה שיבוא וירעה אתכם, היינו אם לא בית נכון וגדול, אבל לפחות עשו לי דייר קטן ארעי, היינו מקדש מעט, בית מדרש לתורה ודי אמות של הלכה, ובו הארון התורה שיעסקו שמה בתורה ובמרים של הלכה, ושם יהי מקום כביכול להשכינה שיבוא הקב"ה להשרות שכינתו בתוכם, ואז ורק אז, תוכלו לרעות בכח הרועה השוכן אתכם בארצות פזוריכם; וכלפי תקופה ומצב כזה דימה אותם לצאן ורועה, ואמר עשו דייר לרועה שיבוא וירעה אתכם.

אולם, יש גם מקום חזון שישראל מתיישבים באיוו מדינה, ועם הארץ מראה להם פנים מטבירות ויושבים ביניהם במנוחה, ונותנים מכל זכויות האזרחים כאחד מהם, ונאחזים בארץ בנחלת שדה בית וכרם, בתמשך כמה דורות, הם זכאים להתעסק בכל משלוח יד ובכל ענפי המסחר והחרושת. בלי שום הפליה כל שהיא משאר תושבי הארץ, ועולים לגדולה בעושר וכבוד (כדוגמת אחינו בגרמניה מלפנים), והיה אפשר להעלות על הדעת, שאז אינם זקוקים להגנה ולשמירה מיוחדת, כיון שהם נחשבים לאזרחים בארצם בכל שווי הוסיפות, — וכדי להוציאם מטעוהם זה, אמר: אתם כרם, שנאמר כי כרם ה' צי בית ישראל, ואני שומר, שנאמר

ולתנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל, לאמר, שאל חדמו בנפשכם כיון שאתם נטועים ומורשרים באיוו ארץ שהיא, ואתם גדלים וטורחים בה, אי"כ אתם חשובים כחלק מהעם אשר אתם יושבים בתוכו, כי הרי כולכם כאחד יגונגים בשוה מכל טוב הארץ בלי הבדל דת ולאום, לא כן הוא, אלא בעל כרחם תדעו ותראו כי אתם, "כרמי", כרם ה' צבאות, ולא כרם של שום אומה ולשון, כי טרם יבוא יום שתבצבץ השנאה שהיתה כבושה וסמונה בלבם, ובאכזריות חימה גוראה יקומו עליכם לכלות אתכם ולהשמדכם מעל פני האדמה, ואז תחיו בסכנת כליה חלילה (כמו שלדאבוגינו הוכיחה המציאות האימה לאחינו האומללים בגרמניה), ומוכרחים אתם לשמירה מעולה ע"י שומר ישראל אשר לא ינום ולא יישן, שהוא ישמור וינצור אתכם מכל צר ואויב אשר נראה כאוהב.

pe 10

5

הקריה דהכיב בחריש ובקליר חבנה דמטע בזיעה ונפיעה ויכוש מחד וזיקר עיין שניחא עגלס דלפי פטוחה
 לון למחל כלל בשבת ואם נרצה לשלח שולחן כנד מחד לחדר אכור אחזכה! ומלינו נחמיה (י"ג) שקנו
 ובמטוריים דניה ובארי חפיעים בשבת לניק עליסה ואמר מה טעם כדכר רב סזא אבר אחס עופים ובחלליה אז יוס
 שבתה כרי דלקוחה דנד כרי חיעול שנה ואיפא נחב זה בחורס וירמיה כנניה אמר (י"ח) ולא חולילו משא מבחריס
 ביום השבת וכל בלאכה לא חעשו כרי דואלא פרס"י לרס"ד סוי ג"כ בלאכה ואיפא כבנז זה בחורס ובפרשה
 בשבת כתיב אל ילא ליש ממקומו ביום השביעי דלפי פטוחה מטעם בחסור לזח ממקושו ביום השבת וכנר יפ
 שטי עמר כן :

- 21] **ג** בירי סמוכדות נשלב מחי כוא חרס האניב ומחי כוא חרס האסיף כרי לא כל סמדינות שון כז, ועוד
 שכתורס חרס שחג כפכה יכיה נחדש הרלבק וחג הכוספה נחדש השביעי וכרי שנה לנו שוין פתשרי
 ולפי"ו כיה לנו לעבות כפה בחברי וסוכות גניסן, ועוד שכרי כפה פשמים כתיב בחורס פמים חאלל מלח
 ובפרשה רלח כחונ שנה ימים חאלל מלות, ובמלות חפילין כתיב וקשרתם ללוח על ידך וכיו למטפות בין סימך
 פס נקבור, מה כיה חנונתס, ובבלום ליליה כתיב ועשו לכס ליליה חיוז ליליה, ובחרכב פימס שנלונג פירשה כל
 26] שבתה מימס נאר כיפנ וכמין כרניעי סמבס וכחנס פרי עץ סדר ולמס לא ביארס בפירוש מה זה, וכן בר"ס
כתיב יוס חרונס יכיה לכס ולא פירשה מכו סחרוטה ולופן סכררטה, למס כמקס אמר ביארס ורשוחס
נחללניה ובחן כלס סקנלס דזוקא בשוטר, וכן בשפיעס כתיב ונחת עבדך ותלאך כלשר ליימך נליוס מקוס
טבו ובכו עיין כנניחס חס לבטוחה בקרדוס על רלחס חס להחן סלולר או שארי עמיים ססיחיס, וכן בדימס
 31] שני חרס לחנירו לא ביארס מלימס רק דיוי שוטרס, סלמנס ממי כפיקרי כחורס נפכרו כקנלס למשס רניס
מכיו וכוא מפרס ליקובש עד כנניחוס ועד חשיו כנ"ג כדחק בריו חבוס ורמ"ס סרמכ"ס ז"ל כסקרמנו לחסור
כ"ד חמקיה דכל כמטס כנחמרו למכס רנינו ככיוי כפירושן מהו שנחמר ולחנס לך חל לח לוחס חלנן וכחורס
וכר"ה חורס ע חורס שנכחכ והמט"ס זו פירוש ולוס לשבות כחורס פ"פ סמלוס ומט"ס זו כיה סקנללח חורס
כנ"ס ונזס חולך פשס רנינו לכיוס ככר חרניעיס יוס וחרכביס לילס לקבל חורס שנ"פ דלזו כטוחס כנלנז
כ"י פשיטן כנעה קלס כיוס פנין לוסס :

19
 פ

ק"ה

15 ס"ק א"ה

ס"ק פ... ואם חל ראש חדש בשבת
 והזכיר של שבת ולא של ראש חדש היה אומר
 ה"ר יוסף שאין מחזירין אם פתח בהטוב
 והמטיב (כו) אף על גב דהשתא לא סגי דלא
 אכיל מכל מקום משום האי מיעוטא לא תקנו
 להחזיר. וגם חיוב אכילה דהאי יומא משום שבת
 הוא, וכתב אחי ה"ר יחיאל ז"ל גיש חולקים בזה
 ולזה דעתי נוטה. (כח) וראיה משום טזן יום
 שנתחייב בארבע תפילות הכא נמי כיון דסוף סוף
 לא סגי דלא אכיל צריך לחזור ולברך.

17 ס"ק ט"ה קוב"ע

כב. אם התפלל "תכנת שבת" וסיים תפילתו, שדינו שחזור
 לראש התפילה, ו"א שיתפלל תפילת מוסף של ראש חודש
 של חול (מג), ו"א שיחזור ויתפלל תפלת מוסף של שבת ראש
 חודש [מד]. אולם אם חזר והתפלל תפילת מוסף ר"ח זחול
 בדיעבד יצא (מה).

18 ק"ה פ"ה

[מד] כ"כ בברכ"י סי' ת"צ ס"ק ט, ונראה דכן משמע מסתימת הפוסקים.
 וכ"כ הגרש"ז אויערבאך זצ"ל במכתבו בסו"ס פסח שחל בשבת עמ' רנ"ט
 ע"ד האג"מ הנ"ל: "יותר נלענ"ד דאין לחלק בין שחרית למוסף ורצוי להזכיר
 את שניהם, כי יתכן דרך הוא מטבע של תפילת מוסף ביום זה לכוללם יחד".

16
 שו"ת
 אבן עזר
 א"ח 3: 8: 11

7